

Vítěz má vždy zajištěno padesát pět procent - rozhovor Petra Sokola pro Reflex

14.srpna 2006

'Inspiraci hledejme v Itálii,' říká politolog PETR SOKOL (31) z pražské fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy, který se už léta zabývá volebními systémy. Jednu z variant řešení dnešní patové situace vidí v přechodu na italský volební model.

Bývalý italský premiér Berlusconi prosadil před posledními parlamentními volbami návrat k poměrnému volebnímu systému, ale pro poslaneckou sněmovnu ho doplnil o takzvanou prémii pro vítěze. Italové tak nyní používají systém, v němž se každá strana může přihlásit k určitému volebnímu bloku (předvolební koalici). Volič však nemusí volit celý blok, ale jen konkrétní a jemu sympatickou stranu, jež k danému bloku patří. Blok, který získá nejvíce hlasů - tedy součet zisku hlasů všech jeho členských stran -, má podle volebního zákona garantováno 55 procent mandátů, tudíž jistou parlamentní většinu. Tato premie se uplatní, když má vítězný blok méně hlasů než zmíněných 55 procent. Hlasy se následně rozdělí mezi strany vítězného bloku podle poměru hlasů, jaký od voličů získali.

Jakou další výhodu má tento systém?

Vedle toho, že za všech okolností umožní vytvoření většinové vlády levého nebo pravého středu, je velmi vhodný i pro politické strany. Ty nemusejí složitě sestavovat společnou koaliční kandidátku a bojovat o „volitelná“ místa. Při takovém sestavování kandidátky se koalice často rozpadají. V Itálii o složení koaličních mandátů naopak rozhodnou přímo voliči.

Takže volební pat podobný tomu českému nepřichází v úvahu?

Veďte si nedávné volby. Levicový blok získal 49 procent hlasů, pravicový také 49 procent. V konečném součtu předstihl levicový Prodiho blok Berlusconiho jen o 25 tisíc hlasů z 38 miliónů odevzdaných hlasů. Italský pat byl matematicky ještě těsnější než ten náš. Na rozdíl od toho našeho byl navíc způsoben hlasováním voličů, a nikoli volebním systémem jako v České republice, kde vítězná koalice získala o více než dvě stě tisíc hlasů více, ale při složitých přepočtech na mandáty o své vítězství přišla. Vraťme se ale k Itálii. I přes těsné vítězství má Prodi v poslanecké sněmovně díky volební prémii 348 mandátů a Berlusconi jen 281.

Jak se chovají strany, které se do parlamentu dostanou v rámci bloku stran? Mohou vystupovat autonomně? Nevede takový systém k přestupům mezi oběma bloky?

Po volbách jsou strany již samostatnými subjekty a mohou postupovat, jak uváží za vhodné. Italská levice zatím drží pohromadě. Všechny strany totiž správně tuší, že vítězit bude blok, který bude dlouhodobě jednotný. V Itálii šly navíc do voleb jen dva bloky - levice a pravice, nepočítámli jednu zcela marginální formaci. Italská politika je proto silně polarizována a přechody mezi bloky nelze příliš očekávat. Navíc díky vysoké prémii odchod jedné strany z bloku nemusí vždy znamenat ztrátu většiny.

Nevede tento systém k fragmentaci parlamentu? Jinak řečeno, nezachová „bloková volba“ při životě i malé politické strany, jež by se za jiných okolností integrovaly s velkými?

Italský systém má složitá pravidla, která těm nejmenším stranám nedávají mnoho šancí získat

mandát. To naopak tlačí na strany, aby se i uvnitř bloků spojovaly do koalic.

Mohl by tento systém fungovat i v České republice? Vyhovoval by nálezům Ústavního soudu?

Použití italského systému v České republice by představovalo novinku v českém volebním právu. Systém má své poměrné prvky a Ústavní soud by ho mohl přijmout i bez předcházející změny ústavy. Po rozhodnutí soudu o volebním systému, který v minulosti ODS a ČSSD prosadily, ale víme, že Ústavní soud posuzuje volební systémy podle velmi volné úvahy. Italský systém ani tak není bez šancí.

V posledních letech jsme neustále svědky patových výsledků voleb (prezidentské volby v USA, Německo, Itálie). Nemyslíte si, že jde o nějaký trend, že společnost se dělí na ty, kdo chtějí provádět reformy, a na ty, kteří chtějí uchovat status quo?

Tato úvaha má svou platnost. Spor pravice a levice není mrtvý a dělí společnosti přibližně na dvě poloviny. Důležitou roli hraje i fakt, že kampaně se personifikují a stávají se stále profesionálnějšími. Souboje dvou mašinérií expertů tak často končí těsným výsledkem.

Navrhl byste českým zákonodárcům ještě jinou pojistku proti patu než tu italskou?

Pokud by se někomu zdála prémie po italském vzoru příliš tvrdá, stála by za úvahu obměna italského systému, kdy by se strany již před volbami dohodly na volebních blocích. Volič by ale volil jen konkrétní stranu. Mandáty by získala koalice a poměrně by se pak dělily mezi jednotlivé strany. To by nevedlo k oslabení stran, které překročí pět procent, ale pak doplatí na malé obvody, jako v posledních volbách lidovci a zelení. Byl by to italský systém bez prémie. Měl by však jednu nevýhodu: nemusel by vždy skončit jasnou většinou. Na lichý počet mandátů nevěřím. Ten nemusí mít žádný vliv. Italská reforma mi vychází jako nejschůdnější a přitom fungující.

Zdroj: [Reflex 32/2006](#)

07.08.2006

Reflex 32/2006